CBKE
e-BIULETYN

Zawarcie umowy rachunku bankowego drogą elektroniczną

dr Anna Stangret

adiunkt w zakładzie Prawa Cywilnego i Międzynarodowego Prywatnego Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Prawo polskie nie definiuje pojęcia „rachunek bankowy". Można jednak przyjąć, iż przez rachunek bankowy rozumiemy dokonywane przez bank na podstawie czynności bankowych zapisy księgowe (ujęcie formalne). Z tak rozumianym technicznym pojęciem rachunku bankowego wiążą się użyte w ustawie Prawo bankowe (dalej: pr. bank.)[1] pojęcia „prowadzenia rachunku" (prowadzenia zapisów księgowych) czy „otwarcia rachunku" (otwarcia zapisów księgowych). Terminologia ta jest właściwa tylko operacjom księgowym wykonywanym m.in. w ramach obrotu bankowego i nie jest wykorzystywana w odniesieniu do innych stosunków prawnych. Otwarcie rachunku bankowego następuje przez zawarcie umowy. W tym znaczeniu rachunek bankowy stanowi stosunek cywilnoprawny o charakterze obligacyjnym (ujęcie materialne)[2]. W tym zakresie właściwym jest posługiwanie się pojęciem „umowy rachunku bankowego".

Umowa rachunku bankowego podlega już ustawowej definicji, której zasadnicza treść znajduje się w art. 725 k.c. Szczególne jej unormowanie zawierają art. 49- 62 pr. bank. W tym miejscu należy jedynie ogólnie przypomnieć, iż umowa rachunku bankowego polega na zobowiązaniu banku wobec posiadacza do przechowywania środków pieniężnych oraz, jeżeli umowa tak stanowi, do przeprowadzania na jego zlecenie rozliczeń pieniężnych (art. 725 k.c.). Z uwagi na fakt, iż przedmiotem niniejszego artykułu są uwagi na temat formy

[1] Ustawa z 29.08.1997 r. Prawo bankowe, Dz. U. 1997, Nr 140, poz. 939.
[2] Z. Żabiński, Umowa rachunku bankowego, Warszawa 1967, s. 9.

zawarcia umowy rachunku bankowego, a nie jej treści, w dalszej jego części pominięte zostaną rozważania w tym zakresie.[3]

Zgodnie z art. 52 ust. 1 pr. bank. otwarcie rachunku bankowego następuje przez zawarcie z bankiem umowy na piśmie. Przepis ten wskazuje, iż dla zawarcia umowy rachunku bankowego forma pisemna jest wymagana jedynie dla celów dowodowych (*ad probationem*)[4]. Zatem należy przyjąć, iż umowa rachunku bankowego zawarta na podstawie ustnego porozumienia jest ważna, lecz powoduje trudności dowodzenia jej skutecznego zawarcia.

W obecnym stanie prawnym należy wskazać, iż forma pisemna czynności prawnej to nie tylko forma polegająca na złożeniu własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli. Zgodnie z art. 78 § 2 k.c. równoważnym z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej jest oświadczenie woli złożone w postaci elektronicznej.

Przed dokonaniem analizy zawarcia umowy rachunku bankowego za pomocą podpisu elektronicznego warto zwrócić uwagę na dotychczasowe przepisy prawa bankowego, które w ograniczonym zakresie wskazywały na możliwość zawierania umów rachunku bankowego *on-line*. Dla potrzeb niniejszego artykułu poprzez umowy rachunku bankowego *on-line* należy rozumieć umowy, które zawierane są przy aktywnym dostępie stron do wszystkich zasobów Internetu. W praktyce dotyczy to takich sytuacji, gdy bank, posługując się własną stroną www, zamieszcza w niej, obok informacji o przedmiocie swojej działalności, możliwość świadczenia usług z zakresu czynności bankowych tą drogą. Zatem jedynym kryterium służącym wyróżnieniu umowy rachunku bankowego *on-line* jest sposób jej zawierania. Wobec tego, jeżeli strony sporządziły umowę rachunku bankowego w sposób tradycyjny, tzn. składając na papierowych dokumentach odręczne podpisy, to tak zawartej umowy nie można kwalifikować jako umowy rachunku bankowego *on-line*, nawet jeśli wszystkie dyspozycje związane z dysponowaniem środków na rachunku mogą być składane zdalnie za pomocą Internetu[5].

Ustawodawca uchwalając pr. bank. w 1997 r. zamierzał wyjść naprzeciw potrzebom uregulowania elektronicznej postaci czynności bankowych. W tym celu zamieszczono w wymienionej ustawie przepis art. 7, który w pierwotnym brzmieniu stanowił, iż oświadczenia woli składane w związku z dokonywaniem czynności bankowych mogą być wyrażone za pomocą elektronicznych nośników informacji. Nadto przepis ten stanowił, iż związane z czynnościami bankowymi dokumenty mogą być sporządzane za pomocą elektronicznych nośników informacji, jeżeli dokumenty te zostaną w sposób należyty utrwalone i zabezpieczone. Artykuł 7 ust. 2 pr.

[3] Szerzej na temat umowy rachunku bankowego: W. Pyzioł, Umowa rachunku bankowego, Warszawa 1997, A. Janiak, Umowa rachunku bankowego, „Prawo Bankowe" 2002, Nr 7-8, s. 101.
[4] W. Pyzioł (w:) Prawo bankowe. Komentarz pod red. E. Fojcik-Mastalskiej, Warszawa 2002.
[5] W. Srokosz, Zawarcie umowy rachunku bankowego on-line, „Prawo Bankowe" 2001, Nr 12, s. 57.

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone

bank. stanowił, iż jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, uznaje się, że czynność dokonana w opisanej wyżej formie spełnia wymagania formy pisemnej. Przedstawiona regulacja została poddana krytyce. Przede wszystkim prawo bankowe nie określało, na czym ma polegać „należyte" utrwalenie i zabezpieczenie oświadczeń woli złożonych na elektronicznych nośnikach informacji[6]. Wątpliwości interpretacyjne uniemożliwiały zatem wykorzystywanie przez banki elektronicznych nośników informacji do komunikacji z klientami[7]. W związku z powołanymi problemami, ustawą z dnia 23 sierpnia 2001 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw[8], a także powołaną wyżej ustawą o podpisie elektronicznym, zmieniono treść art. 7 pr.bank. Komentowany przepis uzyskał brzmienie:

„*Art. 7.1. Oświadczenia woli składane w związku z dokonywaniem czynności bankowych mogą być wyrażone za pomocą elektronicznych nośników informacji.*

2. Dokumenty związane z czynnościami bankowymi mogą być sporządzane na elektronicznych nośnikach informacji, jeżeli dokumenty te będą w sposób należyty utworzone, utrwalone, przechowywane i zabezpieczone. Usługi związane z zabezpieczeniem tych dokumentów mogą być wykonywane przez banki i spółki tworzone przez banki i inne podmioty.

3. Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, uznaje się, że czynność dokonana w formie, o której mowa w ust. 1, spełnia wymagania formy pisemnej także wtedy, gdy forma pisemna została zastrzeżona pod rygorem nieważności.

4. Rada Ministrów określa w drodze rozporządzenia zasady tworzenia, utrwalania, przechowywania i zabezpieczania w tym przy zastosowaniu podpisu elektronicznego dokumentów bankowych, o których mowa w ust. 2".

Ponadto ustawa z dnia 1.04.2004r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz o zmianie innych ustaw ponownie zmieniono treść art. 7 pr. bank.[9] I tak, obecnie art. 7 stanowi:

Ust. 1. Oświadczenia woli związane z dokonywanie czynności bankowych mogą być składane w postaci elektronicznej.

Ust. 2. Dokumenty związane z czynnościami bankowymi mogą być sporządzane na elektronicznych nośnikach informacji, jeżeli dokumenty te będą w sposób należyty utworzone, utrwalone, przekazane, przechowane i zabezpieczone. Usługi związane z zabezpieczenie tych dokumentów mogą być wykonywane przez banki, spółki tworzone przez banki z innymi podmiotami, a także przedsiębiorstwa pomocniczych usług bankowych.

Ust. 3. Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, uznaje się, że czynność dokonana w formie pisemnej, o której mowa w ust. 1, spełnia wymagania formy pisemnej także wtedy, gdy forma została zastrzeżona pod rygorem nieważności.

Ust. 4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Prezesa Narodowego Banku Polskiego, sposób tworzenia, utrwalania, przekazywania, przechowywania i zabezpieczania , w tym przy zastosowaniu podpisu elektronicznego, dokumentów, o których

[6] Z. Radwański, Elektroniczna forma czynności prawnych, „Monitor Prawniczy" 2001, Nr 22, s. 1110, J. Puzyna, Stosowanie elektronicznych nośników informacji przy dokonywaniu czynności bankowych, „Prawo Bankowe" 2003, Nr 3, s. 52.
[7] J. Barta, R. Markiewicz, Internet a prawo, Kraków 1998, s. 69.
[8] Dz.U. Nr 111, poz. 1195.
[9] Dz. U. Nr 91, poz. 870.

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone

mowa w ust. 2, tak, aby zapewnić bezpieczeństwo obrotu oraz ochronę interesów banków i ich klientów.

Już z tego, jak często ustawodawca stara się nadać nowy kształt przepisowi art. 7 pr. bank. wynika, że ciągle nie ma jednolitej koncepcji, czy poddać kwestie czynności bankowych regulacji ustawy o podpisie elektronicznym, czy też tworzyć autonomicznej regulacji wyłącznie na potrzeby obrotu bankowego.

Wydaje się, że wszystkie te wyżej przedstawione zabiegi legislacyjne i tak nie doprowadziły do rozwiązania problemów, jakie wiążą się z dokonywaniem czynności bankowych, np. zawarciem umowy rachunku bankowego, a następnie dokonywaniem wielu czynności związanych z jego prowadzeniem w postaci elektronicznej. Ponadto, po wejściu w życie ustawy o podpisie elektronicznym należy stanowczo opowiedzieć się za stanowiskiem, że przepis art. 7 pr. bank. stracił swoją rację bytu, i to niezależnie od jego brzemienia wprowadzanego poszczególnymi nowelizacjami[10]. Powodem wprowadzenia art. 7 do pr. bank. był bowiem brak unormowania komentowanego zagadnienia w prawie polskim (ustawa weszła w życie 1.01.1998 r., zaś ustawa o podpisie elektronicznym w sierpniu 2002 r.). Obecnie jednak, skoro istnieje ogólna regulacja w tym zakresie, utrzymywanie dwóch podstaw prawnych i dwóch standardów nie jest korzystne. Trudno bowiem przyjąć, iż zamierzeniem ustawodawcy było utrzymanie dwóch reżimów formy pisemnej - z jednej strony określonej w art. 78 § 2 k.c., z drugiej w art. 7 pr. bank. Funkcją obydwu przepisów jest ułatwienie obrotu elektronicznego, dlatego, przyjmując wykładnię celowościową, należy stwierdzić, iż każdy z powołanych przepisów umożliwia dochowanie formy pisemnej. Wykładnia językowa art. 7 pr. bank. nie może jednak prowadzić do tych samych wniosków, które wypływają z analizy przepisów ustawy o przepisie elektronicznym. Na gruncie tejże ustawy dane w postaci elektronicznej, by mogły być równoważne pod względem skutków prawnych dokumentom opatrzonym podpisami własnoręcznymi, muszą być opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu (art. 5 ust. 2 u.p.e.), przy spełnieniu szeregu wymagań zarówno co do podpisu elektronicznego, jak i samego kwalifikowanego certyfikatu. Z kolei art. 7 pr. bank stanowi ogólnie o oświadczeniach woli składanych za pomocą elektronicznych nośników informacji, nie wskazując w ogóle sposobu jego złożenia ani weryfikacji. Nie można zatem utrzymywać odrębnych systemów weryfikujących złożone oświadczenie woli, tym bardziej gdy jeden z nich przybiera formę generalnej regulacji w postaci ustawy, drugi zaś stanowi jedynie jej zapowiedź i ma charakter tymczasowy. Różnice komentowanych regulacji są znamienne w zakresie złożenia podpisu, który utożsamiany jest

[10] W. Srokosz, Zawarcie umowy, s. 61, F. Wejman, Wprowadzenie do cywilistycznej problematyki ustawy o podpisie elektronicznym, „Prawo Bankowe" 2002, Nr 2, s. 52.

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone

z wyrażeniem woli o treści znajdującej się nad nim. Zatem podstawowym w praktyce problemem staje się odpowiedź na pytanie, jak dokument taki podpisać. Powyższy problem nie istnieje, gdy oświadczenia dotyczą treści umowy wcześniej już zawartej drogą tradycyjnego, tj. własnoręcznego, podpisu. W takiej sytuacji najczęściej w umowie strony ustalają hasło, poprzez podanie którego posiadacz rachunku bankowego może np. sprawdzić stan środków na rachunku lub wykonać inne dyspozycje związane z prowadzeniem przez bank rachunku. Może to uczynić telefonicznie lub korzystając z Internetu. W praktyce banki zamieszczają na swoich stronach www adres skrzynki e-mail. Wówczas internauta, chcąc skorzystać z usługi czy uzyskać dalsze informacje, wysyła wiadomość pod podany adres. Charakterystyczne jest wtedy, iż brak w tym wypadku bezpośredniej komunikacji między stronami, gdyż inetrnauta może nie uzyskać natychmiastowej odpowiedzi. Umowy, przy zawieraniu których strony nie mają aktywnego dostępu do wszystkich zasobów Internetu i brak jest w nich elementu natychmiastowej reakcji drugiej strony, określane są mianem umów *off-line*[11].

Na gruncie art. 7 pr. bank. nie sposób przyjąć, by drogą elektroniczną doszło do zawarcia umowy rachunku bez poprzedzenia tego aktu innymi czynnościami związanymi z ustaleniem sygnowania informacji przekazywanych przez strony drogą elektroniczną. Gwarancję taką może dać jedynie stosowanie bezpiecznego podpisu elektronicznego weryfikowanego za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu. Sens podtrzymywania zatem niejasnego w swoim zastosowaniu art.7 pr. bank. mija się z celem. Dołączenie do oświadczenia woli składanego przez internautę bezpiecznego podpisu elektronicznego weryfikowanego za pomocą ważnego kwalifikowanego certyfikatu spowoduje, że oświadczenie to, na mocy art. 5 ust. 2 u.p.e., spełni wymóg formy pisemnej, którą wymaga dla celów dowodowych art. 54 ust. 1 pr.bank.

Wadliwe brzmienie art. 7 ust. 2 i 3 pr. bank., jeśliby przyjąć wyłącznie jego językową interpretację, wskazuje, iż dla zachowania formy czynności bankowych wystarczające jest, by oświadczenie woli miało postać elektroniczną. Można zatem przyjąć, iż formę taką posiada zwykły SMS. Wydaje się jednak, iż ustawodawca zamierzał objąć hipotezą normy wyrażonej w art. 7 ust. 2 pr. bank. również ust. 1 tego artykułu. Powyższe oznaczałoby, iż nie tylko dokumenty związane z czynnościami bankowymi, ale również oświadczenia woli z nimi związane powinny podlegać warunkom „należytego utworzenia, utrwalenia, przechowywania i zabezpieczenia". Brak zatem jednoznacznego przepisu, któryby regulował sporządzenie oświadczenia woli przy zawarciu umowy rachunku bankowego jak i dokonaniu innych czynności bankowych przez Internet. Wobec tego należy uznać, iż utrzymywanie podwójnego standardu składania oświadczeń woli drogą elektroniczną przy jednoczesnym założeniu ułomności odrębnej od ustawy o podpisie

[11] W. Kocot, Elektroniczna forma oświadczeń woli, Przegląd Prawa Handlowego, 2001, Nr 3, s. 2.

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone

elektronicznym regulacji prawa bankowego, nie jest celowe. Można więc przyjąć, że wprowadzenie wymogu dołączenia podpisu elektronicznego wyeliminowało możliwość stosowania do zawarcia umów drogą elektroniczną art. 7 pr. bank. Przy zachowaniu założenia, iż zawarcie umowy rachunku bankowego drogą elektroniczną może obecnie dojść do skutku wyłącznie w oparciu o przepisy ustawy o podpisie elektronicznym, należy zwrócić uwagę na pewne wątpliwości związane z momentem zawarcia umowy.

Należy bowiem zaznaczyć, że podpis własnoręczny spełnia, obok wielu, funkcję identyfikacyjną autora oświadczenia woli złożonego na papierze. Taką samą funkcje ma spełniać podpis elektroniczny. Chodzi bowiem o to, by osoba, która złożyła oświadczenie woli w postaci elektronicznej, była należycie identyfikowana. W procesie tworzenia takiego oświadczenia mogą także zaistnieć liczne problemy techniczne. Oświadczenie woli przesłane w postaci elektronicznej bez należytego zabezpieczenia, utrwalenia i przechowania może dostać się do innych osób niż do adresat, co może spowodować nawet szkodę po stronie autora oświadczenia woli, jak i jego adresata[12]. Autor oświadczenia woli korzysta bowiem z usług zapewniających mu dostęp do sieci teleinformatycznych i podmiot świadczący usługi w zakresie tego dostępu (Internet service provider) działa jak typowy posłaniec. W tej sytuacji należy stosować przepis art. 85 k.c. Podpis elektroniczny, zgodnie z art. 5 u.p.e. zwiększa szanse nie tylko na realizację funkcji identyfikacyjnej autora oświadczenia woli złożonego w postaci elektronicznej, ale także powoduje, że oświadczenie woli przesyłane jest bez zniekształcenia i może być odczytane jedynie przez podmiot do tego upoważniony, czyli dysponujący parą kluczy, prywatnym i publicznym. Tym samym zapewniana jest zgodność treści oświadczenia woli nadanego z otrzymanymi oraz że oświadczenie woli nie dotrze do innych osób niż do adresata. Przepis art. 7 ust. 2 stanowi jedynie, że dokumenty związane z czynnościami bankowymi mogą być sporządzane na elektronicznych nośnikach informacji, jeżeli dokumenty te będą w sposób należyty utworzone, utrwalone, przekazane, przechowywane i zabezpieczone. Jednak nie wskazano, za pomocą jakich metod nastąpi to przechowanie, zabezpieczenie. Wskazano jedynie, że Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Prezesa NBP, określi sposób tworzenia, utrwalania, przechowywania i zabezpieczenia dokumentów, także przy użyciu podpisu elektronicznego. Zatem ustawodawca dostrzega już możliwość połączenia technologii bezpiecznego, weryfikowanego za pomocą ważnego certyfikatu podpisu elektronicznego, jednak nadal szuka odrębnej formuły dla dokumentów elektronicznych związanych z dokonywaniem czynności bankowych.

Ponadto ust. 1 i 2 art. 7 pr. bank. posługują się odrębnymi pojęciami. W pierwszym z nich wspomina się o postaci elektronicznej, w jakiej mogą być dokonywanie czynności bankowe.

[12] W. Dubis, w: Prawne i ekonomiczne aspekty komunikacji elektronicznej, J. Gołaczyński (red.), Warszawa 2003, s. 231 i n.

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone

W drugim zaś mówi się o dokumentach związanych z czynnościami bankowymi i te z kolei mogą być sporządzane na elektronicznych nośnikach informatycznych. Powstaje wątpliwość, czy chodzi tu o dwie sytuacje, czy może o jedną, ale wyrażoną innymi słowami. Wydaje się, że jednak ustawodawca chciał zaakcentować, że oświadczenie woli związane z dokonaniem czynności bankowych może być wyrażone w postaci elektronicznej, czyli za pośrednictwem elektronicznych środków komunikacji (np. Internet, poczta elektroniczna), ale także na elektronicznych nośnikach informatycznych (np. dyskietce, CD ROM, DVD ROM itp.), zaś dokumenty, które związane są z dokonywanie czynności bankowych, mogą być sporządzane na elektronicznych nośnikach informatycznych, także wtedy, gdy sama czynność nie została dokonana w postaci elektronicznej.

Jak już zaznaczono, w celu zaznajomienia z ofertą prowadzenia rachunków bankowych, banki korzystają z własnych stron www. Internauta w ramach strony www ma możliwość zapoznania się z treścią umów rachunku bankowego dostępnych w danym banku. Umowy te mają charakter masowy i wobec tego mają postać powszechnie obowiązującego formularza, gdzie jedyną zmienną informacją jest strona posiadacza rachunku oraz data zawarcia umowy. Nadto, integralną część umowy rachunku bankowego stanowi regulamin zawierania i prowadzenia rachunku bankowego, którego treść musi być również dostępna na stronie. Te dwa elementy: umowa oraz regulamin stanowią konieczne przesłanki skutecznego zaproszenia do składania ofert. Umowa ta może obowiązywać jedynie w kształcie i ramach wyznaczonych i opisanych w formularzu oraz na zasadach określonych w regulaminie. Banki umieszczają zazwyczaj, jeszcze przed zapoznaniem się przez internautę z treścią umowy i regulaminu, zastrzeżenie, iż treść umowy nie podlega żadnym negocjacjom, druga strona nie może mieć żadnego wpływu na jej treść, natomiast wszelkie zmiany treści umowy dotyczyć mogą jedynie jej wprost wskazanych elementów. Aktywność potencjalnego posiadacza rachunku bankowego zawieranego *on-line* sprowadza się zatem tylko do wypełnienia rubryk dotyczących własnych danych personalnych, ewentualnie do wyboru jednej z opcji proponowanych przez bank w zakresie zawarcia umowy, np. na czas nie oznaczony lub na czas oznaczony oraz wysokości środków zdeponowanych na rachunku. Umowa rachunku bankowego, nie tylko zawieranego w omawiany sposób, lecz także zawierana w tradycyjny sposób, ma charakter umowy adhezyjnej, gdzie druga strona decyduje się na jej zawarcie przez przystąpienie do umowy, której treść proponowana jest przez bank.

Zamieszczenie przez bank reklamy swoich usług oraz propozycji skorzystania z nich, w tym również zawarcia dostępnych w danym banku umów rachunku bankowego, powoduje, iż bank staje się w ten sposób podmiotem świadczącym usługi drogą elektroniczną. Informacje w zakresie zawierania umów rachunku bankowego znajdujące się na stronie www skierowane są do nieograniczonego kręgu adresatów, wobec których bank składa zaproszenie do transakcji (*invitatio*

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone

ad offerendum) czy też, trafniej, zaproszenie do składania ofert. Oferty te mogą dotyczyć jednak tylko tych umów, których treść została zamieszczona na stronie i tylko w takiej, jak proponowana, postaci.

W podanym zakresie bank zostaje związany treścią art. 66 k.c. Na podstawie powołanego przepisu obowiązkiem banku jest udzielenie potencjalnym kontrahentom, przed zawarciem umowy, wyczerpujących, jednoznacznych, i zrozumiałych informacji określonych w art. 66^1 § 2 k.c., dotyczących przyjęcia oferty i elektronicznego sposobu zawarcia umowy. Informacje te dotyczą m.in. czynności technicznych składających się na procedurę zawarcia umowy, skutków prawnych potwierdzenia przez drugą stronę otrzymania oferty, zasad i sposobów utrwalenia, zabezpieczenia i udostępniania przez bank drugiej stronie treści umowy oraz metod i środków technicznych służących wykrywaniu i korygowaniu błędów we wprowadzonych danych. Zgodnie z art. 66^1 § 2 k.c. obowiązek taki spoczywa na przedsiębiorcach składających ofertę w postaci elektronicznej, jednak na mocy § 2 powołanego przepisu rozciąga się on również na przedsiębiorców zapraszających drugą stronę do rozpoczęcia negocjacji, składania ofert albo do zawarcia umowy w inny sposób. Jak już wyżej zaznaczono, zamieszczenie przez bank treści umów rachunku bankowego wraz z zapisem, iż istnieje możliwość zawarcia umowy o takiej treści drogą elektroniczną, należy kwalifikować nie jak złożenie oferty, lecz zaproszenie do składania ofert, o którym mowa w art. 66^1 § 2 k.c.

Przy zawieraniu tą drogą umów szczególnego znaczenia nabiera fakt określenia czynności, przez których dokonanie internauta przystaje na treść proponowanej przez bank umowy. W tym przypadku zadaniem banku jest takie skonstruowanie treści informacji z zakresu sposobu i skutków zawarcia umowy, by doszło do w pełni prawidłowego złożenia przez internautę oferty zawarcia umowy rachunku bankowego. W tym zakresie konieczne jest podanie w sposób jasny i przejrzysty instrukcji wypełnienia formularza umowy. Do wypełnionego formularza umowy internauta będzie musiał dołączyć własny podpis elektroniczny, co pozwoli na jego identyfikację i nada formularzowi walor formy pisemnej[13]. Wysłanie oferty zawarcia umowy rachunku bankowego następuje poprzez wybór określonego słowa lub skrótu, który zgodnie z załączoną instrukcją oznacza zaakceptowanie treści umowy i chęć złożenia bankowi oferty zawarcia umowy rachunku bankowego w proponowanym przez niego kształcie. W tym wypadku konieczne jest uprzedzenie o skutkach „kliknięcia" określonego napisu, np. „ok" lub „zgadzam się", poprzez zamieszczenie informacji, iż przez naciśnięcie danego słowa lub znaku nastąpi zawarcie umowy. Zgodnie z art. 66^1 § 1 k.c. oferta złożona w postaci elektronicznej wiąże składającego, jeżeli druga strona (bank) niezwłocznie potwierdzi jej otrzymanie. Potwierdzenie otrzymania oferty nie musi być równoznaczne

[13] W. Srokosz, Zawarcie umowy, s. 58.

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone

z podjęciem decyzji o jej przyjęciu przez bank. Sam komunikat „potwierdzono otrzymanie oferty" powoduje jedynie stan związania oferenta ofertą. Jednak, z uwagi na szybki tryb zawarcia umowy, rzadko kiedy banki zdecydują się na rozbicie jednego komunikatu na dwa odrębne, gdzie w pierwszym z nich bank jedynie potwierdzi otrzymanie oferty, a dopiero w drugim oznajmi, iż oferta zostaje przyjęta.

Bank powinien zatem wysłać za pomocą strony www odpowiednio jeden komunikat skierowany do osoby, która wypełniła formularz oraz dołączyła do niego podpis elektroniczny. W razie odmowy przyjęcia oferty komunikat ten nie musi spełniać jakichś szczególnych wymagań. Natomiast w sytuacji przyjęcia oferty konieczne jest zamieszczenie informacji o zawarciu umowy oraz załączenie podpisu elektronicznego identyfikującego dany bank[14]. W tym przypadku wyświetla się jeden komunikat informujący o zawarciu umowy, którego nie poprzedza informacja o otrzymaniu oferty.

W przypadku zawarcia umowy rachunku bankowego *on-line* mogą powstać wątpliwości co do momentu oraz miejsca zawarcia umowy rachunku bankowego. Moment zawarcia umowy powinien być co najmniej określony w instrukcji lub regulaminie posługiwania się i wypełniania formularza. Zatem powinna znaleźć się tam informacja, zgodnie z którą np. po „kliknięciu" słowa „ok." internauta powinien oczekiwać na odpowiedź banku, która pojawia się niezwłocznie. W tym miejscu warto jednak zaznaczyć, iż pojęcie terminu „niezwłocznie" jest trudne do sprecyzowania w aspekcie technicznych problemów związanych z funkcjonowaniem Internetu w ramach danego łącza. Z tych też względów badanie, czy bank przyjął ofertę niezwłocznie, powinno podlegać ocenie w odniesieniu do konkretnego stanu faktycznego. W tym przypadku moment pojawienia się komunikatu o przyjęciu oferty jest równoznaczny z zawarciem umowy.

Powyższe jest zgodne z regułą wyrażoną w art. 70 § 1 k.c., zgodnie z którą w razie wątpliwości umowę poczytuje się za zawartą w chwili otrzymania przez składającego ofertę oświadczenia o jej przyjęciu. W zakresie ustalenia momentu miarodajnego dla chwili otrzymania przez oferenta oświadczenia banku o przyjęciu oferty właściwy jest art. 61 § 2 k.c. Przepis ten stanowi, iż oświadczenie woli wyrażone w formie elektronicznej złożone jest innej osobie, gdy wprowadzono je do środka komunikacji elektronicznej w taki sposób, żeby osoba ta mogła zapoznać się z jej treścią. Złożenie oświadczenia w formie elektronicznej o przyjęciu oferty powinno być utożsamiane w tym wypadku z chwilą jego otrzymania przez oferenta, co skutkuje, zgodnie z art. 70 § 1 k.c., zawarciem umowy.

Moment złożenia oświadczenia woli w formie elektronicznej, jeszcze przed wejściem w życie art. 61 § 2 k.c., był utożsamiany z chwilą jego wprowadzenia do środka komunikacji

[14] Ibidem, s. 59.

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone

elektronicznej. Pomimo braku regulacji art. 61 § 2 k.c. często powoływano się w tym zakresie na postanowieniami Modelowego Prawa Handlu Elektronicznego[15], które wprawdzie reguluje stosunki wyłącznie między przedsiębiorcami, lecz mogło stanowić w drodze analogii regułę interpretacyjną dla obszarów nie unormowanych w tym zakresie. Zgodnie z art. 15 Modelowego Prawa Handlu Elektronicznego, w braku innych postanowień umownych, za chwilę doręczenie oświadczenia przyjmuje się moment, w którym wprowadzono je do wyznaczonego przez adresata systemu informatycznego. Ten właśnie moment, tj. chwilę wejścia informacji o przyjęciu oferty przez bank do systemu informatycznego uznawano za moment uznawano za chwilę złożenia oświadczenia o przyjęciu oferty, który w swoich skutkach powodował zawarcie umowy rachunku bankowego. Moment wejścia będzie najczęściej jednoznaczny z chwilą wyświetlenia się komunikatu o przyjęciu oferty. Komunikat ten musi być wyświetlony w taki sposób, by oferent, tj. potencjalny klient banku, mógł zapoznać się z jego treścią. Jak już wyżej zaznaczono, komunikat o przyjęciu nie powinien ograniczać się do samego słowa „potwierdzam" lub „akceptuję", lecz wskazać również skutek tego „potwierdzenia" lub „akceptacji" poprzez wyświetlenie komunikatu „umowa została zawarta". Dokładność terminologiczna użytych słów jest o tyle ważna, iż sam komunikat „potwierdzam" lub „akceptuję" może być poczytany jako potwierdzenie przez bank otrzymania oferty, co zgodnie z art. 66^1 § 1 k.c., jeżeli komunikat ten pojawił się niezwłocznie, skutkuje jedynie stanem związana oferenta ofertą, a nie skutecznym zawarciem umowy rachunku bankowego. Nadto, treść pojawiających się komunikatów powinna być odpowiednio zdefiniowana i opisana w instrukcji czy regulaminie zawierania tą drogą umowy rachunku bankowego, z którą internauta powinien się zapoznać jeszcze przed wypełnieniem formularza oraz wysłaniem oferty do banku. Obowiązek ten wynika z przytoczonego już wcześniej art. 66^1 § 2 pkt 1 i 2 k.c., który stanowi, iż przedsiębiorca, który zaprasza drugą stronę do składania ofert przed zawarciem umowy zobowiązany jest poinformować drugą stronę w sposób jednoznaczny i zrozumiały o czynnościach technicznych składających się procedurę zawarcia umowy (w tym miejscu należy opisać krok po kroku jakie czynności, a dosłownie jakie znaki lub słowa należy przycisnąć, by kontynuować procedurę zmierzającą do wysłania bankowi oferty) oraz o skutkach prawnych potwierdzenia przez drugą stronę otrzymania oferty. Skutki prawne potwierdzenia przez bank otrzymania oferty, zgodnie z art. 66^1 § 1 k.c. są równoznaczne ze związaniem oferenta ofertą. Wydaje się, iż w omawianym przypadku powinna pojawić się nie tylko informacja o skutkach prawnych potwierdzenia otrzymania oferty, ale również informacja o skutkach prawnych jej przyjęcia.

[15] Polskie tłumaczenie Modelowego Prawa znajduje się w: W. Kocot, Zawieranie umów sprzedaży wg Konwencji Wiedeńskiej, Warszawa 1889, s. 269-277.

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone

Pojęcie użyte przez art. 61 § 2 k.c., że oświadczenie woli wyrażone w postaci elektronicznej jest złożone innej osobie z chwilą, gdy wprowadzono je do środka komunikacji elektronicznej w taki sposób, żeby osoba ta mogła zapoznać się z jego treścią, może powodować wątpliwości. Jakkolwiek rozwiązanie to odpowiada przyjętej przez prawo cywilne teorii doręczenia oświadczenia woli, jako decydującej o jego złożeniu, to problemem może być dokładne zdefiniowanie pojęcia środek komunikacji elektronicznej. Dotyczy to sytuacji, gdy oświadczenie woli wprowadzone jest do środka umożliwiającego komunikację elektroniczną, czyli do urządzenia połączonego z siecią teleinformatyczną, np. Internetem. Jednak pod tym pojęciem można także rozumieć wprowadzenie oświadczenia woli do takiego środka komunikacji elektronicznej, jakim jest nośnik informatyczny np. dyskietka. W tej pierwszej sytuacji też jest wątpliwe, czy wystarczy, by oświadczenie woli przeszło przez interfejs odbiorcy, bez konieczności zapisania go w pamięci jego komputera, czy konieczne jest przejście przez ten interfejs i zapisanie się w pamięci komputera. Ważne jest także, aby oświadczenie woli było tak „wprowadzone do środków komunikacji elektronicznej", aby adresat miał możliwość zapoznania się z jego treścią.

W odniesieniu do miejsca zawarcia umowy, podobnie jak przy momencie jej zawarcia, należy wskazać, iż również w tym zakresie powinna pojawić się w instrukcji stosowna informacja. Oznacza to, iż bank powinien w treści umowy lub regulaminu stanowiącego jej integralną część wskazać miejsce zawarcia umowy rachunku bankowego. Jeśli umowa, instrukcja lub regulamin nie określają miejsca zawarcia umowy, zastosowanie powinien mieć art. 70 § 2 k.c., zgodnie z którym w sytuacji, gdy oferta składana jest drogą elektroniczną, w razie wątpliwości umowę poczytuje się za zawartą w miejscu zamieszkania albo siedzibie składającego ofertę w chwili zawarcia umowy. W tym miejscu warto przytoczyć treść art. 4 Modelowego Prawa Handlu Elektronicznego, który stanowi, iż miejscem doręczenia wiadomości cyfrowej jest siedziba handlowa adresata. Adresatem oświadczenia woli o przyjęciu oferty jest klient banku – internauta. Zatem zasada wyrażona w tym artykule jest zbieżna z treścią art. 70 § 2 k.c. Miejscem zawarcia umowy rachunku bankowego zawieranej *on-line* jest zatem miejsce zamieszkania albo siedziba składającego ofertę w chwili zawarcia umowy. W tym miejscu należy wskazać, iż miejsce zamieszkania lub siedziba oferenta w chwili zawarcia umowy będzie taka sama jak przy wysłaniu oferty. Krótkie odstępy czasu, które są charakterystyczne dla zawarcia umowy drogą elektroniczną powodują, iż, z uwagi na stały kontakt oraz natychmiastową odpowiedź banku, miejsce zamieszkania lub siedziba oferenta pozostanie ta sama.

Prawa autorskie © :: CBKE :: Wszystkie prawa zastrzeżone